

1915 szeptember hó Munkák 8-án 30 percre
átvettem Szeptember 11

IV. évfolyam

34. szám

Debrecen, 1915 Szeptember 11

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ES KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felolvas szerkesztő és laptulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 11c
földszint balra, (Piac felől 3-ik ajtó).

Hirdetések feladhatók a Horovitz-nyomdában, és a
„Debrecen” kiadóhivatalában Darabos-u. 7.

Színházi szezon kezdetén.

Ötvenedikszor nyitlak meg e héten a debreceni színház kapui azóta, mtóta ezu a helyen előszórt előszór szót a magyar nemzei színjátszás Muzsája a mi műpártoló közönségéhez, Katona József klasszikus nyelvén.

A magyar színművészet histriói lettek az akkori legelső drámai össees szereplői s nevük minden időben aranybetűkkel fog ragyogni a magyar színeszet legnagyobb koránk történetében.

Fényes ünnepet ült Debrecen ötven évvel ezelőtt, a debreceni színház megnyitásának gyönyörűség estélyén s mintha most félszázad év után is ünnepi köntösbe öltöztek volna a lelkek, mikor ötvenedikszor köszöntötte e város közönsége Thalia Tháliát, aki nagyon megváltozott azóta. Elcsatangolt az igazi művészet és irodalom utjairól, melyet vándor színészek tapodtak, éhezve, fázva, sokszor szenvedve a kalvária utak szenvedéseit, de szent tüzzel a lelkükben s mindenkor alázatosan térdre hullva az akkori Thalia istenasszony trónja előtt.

Az akkori istenasszonyból már majdnem félvilági nő lett. Igaz, hogy nagy stilusu, de mégis csak félvilági. Mámorában már több vegyül a pezsgő gőzéből, mint a rajongó művészi lelkesedés deliriumából, toalettje egyetlen száll trikó és semmi más ajka szennyes a drainában, a rikoltozó színű festék alatt, nőtája külvárosi utcák duhaj hangulatából fakad.

De azért mi mégis ünnepi palástba öliözött lélekkel léptük át a színház kapuit a megnyitó előadás, mert valahol, alamennyire még is csak fel-fel csillan olykor ott a szuette deszkákon az igazi művészet valamelyes verőfénye. Mosoly ült az ajkamon, csak azok a régiék sirhattak, ha letekintettek reánk a magasból, és fájdalmas zokogásba fult a sohajtásuk.

— Hát azért dolgoztunk, szenvedtünk, hogy ide jusson a magyar színművészet ?!

Ha a pohár teli van, kicsordul. Kicsordult a mi lelkünk keserősége is, mert hiszen színültig telt . . .

Pedig ugy szeretünk volna mást irni. Hiszen a magyar színészet fénykorának tanításai még nem egészen veszték kárba. Ha megis számolhatjuk a félkezünk ujjain, de még egy néhány művész tagja van a mostani társulatnak is. Es a háboru borzalmai közt fel akarnak vidítani bennünket, elakakják simítani homlokunkról a bánatszántotta ráncokat.

Elsősorban pedig élni akarnk s az életszeretetet akarják dajkálni a mi lelkünkben is.

Köszöntsük őket tehát művészetet szerető lelkük egész melegségével, a magyar nemzeti színészetnek egy szebb és boldogabb jövődjébe vetett hittel. Kivánjunk nekik sok szerencsét, boldogulás t. . .

Fel a függönnyel!

S—y Z—n.

SOMOSSY LÁSZLÓ
DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZAR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLAS.

Ősz.

Szomorú tájkép: szürke homály van,
Haragos dalokat dudol a szél,
Repked az légben, forog a szélben
Sok száraz, elfonnyadt sárga levél.

Elhagyott uton falevelek küzt
Monoton dőcög egy szénásszekér,
Anyóka lépked nem messze tőle,
Tüzelni valót visz: közelg a tél.

Zizegő, zugó telefondróton
Csipegő, csacsagó verébhád ül,
Le-leröpülnek, magot keresnek
S örülnek, ha itt-ott egy szem kerül.

Haldoklás, — zordon, sivár enyészet,
Szintelen, szomorú, szálnalmas k p,
Melyhez lehangolt, mélahus lelkem
Adj a tompa halotti zenét.

Sz. Liszt Nándor.

Krónika.

A debreceni Arany Bika.

Híres, nevezetes vendégfogadókban sohase volt szegény Debrecen. Hiszen már a hármás „Kis tükör“ említi a „Fehér ló“ fogadót, melynek épülete később a vármegyeháza székháza lett, s melynek helyén emelkedik ma a megye palotája.

Ugyanilyen híres, nevezetes vendégfogadója volt már a múlt század első felében az „Arany Bika“, a mely belekerült a szabadságharc történetébe is, étkező helye lévén az ott összegyűlt nőtlen minisztereknek és országos képviselőknek. Itt ebédelt Nagy Sándor is tábornokával, mikor 1849. augusztus 2-án Paskievits orosz tábornok 80,000 főnyi seregével megjelent a Köntöskerti dombok mellett . . . Ide hozta hírét a tájékor lovú ordinánc az oroszok közeledésének s innen nyargalt ki a tábornok a csatamezőre.

És később az orosz főtiszték az „Arany Biká“-ban elfoglalták az étterem asztalainál a miniszterek, képviselők helyeit . . . Azóta is sok sok nevezetes ünnepe, országos esemény, művészi akció színhelye volt az „Arany Bika“ szálloda diszterme.

*

Most újra épült az „Arany Bika“. Hatalmas épületként a két utcára kiszögellő épület és igazán világvárosi nemcsak a mérete, de a stílusa is,

A szálloda étterme és kávéház helyiségei most nyitlak meg, a jelenlegi (és előző) bérlő Németh András és társa Kovács Árpád vezetése mellett,

Debrecen még sokkal kisebb város semhogy a megnyitás ne a város egész közönségére nézve. De különben is a világvárosi üzem bármelyik nagyvárosában is fetűnést keltett volna,

Minden a modernség jegyében található fel Debrecen város ez új fogadójában. Felesleges leírni. Mert bárki megtekintheti.

A krónikás egyszerűen feljegyzí, hogy a történelmileg nevezetes Arany Bika krónikájában új fejezeti nyílt. Méltó az egyetemmé fejlődött Debrecenhez.

S—r.

Zilahy Gyula szerződötése a Vigszínházhoz. Debrecen elüldözte a városból Csokonai Vitéz Mihályt, Petőfi Sándor se hiába írta, hogy: „Hej Debrecen! Ha rád emlékezem. Jókai Mór meg inkább mondhatta volna azt, amit nagyköltő — és karársa mondott, mert a nagy írófejedelmet meg épen majdnem bitófára huzták a „debreceni intrikák“ a szabadságharc idejében. Nem csodálható tehát, ha elűzték Debrecen ősi falai közül Zilahy Gyulát is, a magyar színművészet eme kiváló nagyságát, akit a legnagyobb magyar esztétikus Rákosi Jenő szerint az Isten csodálatos jó kedvében telemtett. Az emberi gyarlóságok, kanapépörök kisvárosi nagysággá fejlődött szereplői, szűk látókör, aprócska lelkek megsértet hiusága, ezek miatt kellett kivonulnia a kedves, aranyos kedélyű Zsűlnék Debrecenből És a pénz miatt. A drága pénz miatt, amin disznókat lehet hizlalni . . . Zsűl tehát kivonult és veleegyütt távozott jobbára a debreceni színház irodalmi művészeti színvonala is . . . Visszament a művész Zsűl a fővárosba, amely nem hiába művészeti központ, s amelyhez a mi Zsűlünk egy önfelédtt pillanatan hűtlen lett, mint olyik férj, aki keze közé kaparítja a kapukulcsot . . . Az igazi Thália asszonyosság haragudott is rá egy darabig épen úgy, mint minden asszony a hűtlenkedő férjre szokott haragudni s ha asztaltól nem is — hiszen enni kell adni a hűtlennek is, — de a művészet igazi mennyezetes ágyától, ahol műreemek szoktak fogantatni, — elváltan éltek egy darabig. Most aztán megtörtént a békülés, Thália ő nagysága újra ölelő karjai közé fogadta Zsűlt . . . Zilahy Gyulát szerződötette a Vigszínház. Mi a magunk részéről gratulálunk Zsűlnék is, de még inkább a Vigszínháznak,

— **A rendőrfőkapitány ur büntetlen előléte.** Furcsa világot élünk, igazán az emberi egyenlőség szép idejét. Most a főispán urnak nem a törvény tudása nagy méltósága vontos, hanem a mellkasa s az erős alsó lábassága. Mert hogy katonának való anyagot keresnek ő benne is. Büszke lehet rá a főispán, hogy

katonának is kiváló. Ugyancsak katonának vált be Rostás István rendőrfőkapitán ur is, minden rendnek a legfőbb őre s neki is épen úgy át kellett esni a szokásos formásokon, mint bárkinek. A napokban a városháza u. u. elnöki gyorsíró kisasszonya, (a la Markus Emilia) a városháza „Szőke csodája“ kopogtatott egy okmányt, amely arról szól, hogy Rostás István volt katonatiszt büntetlen előéletű és hogy „erkölcsi magaviselete ellen kifogás nem emelhető“ Ime ékes bizonyága annak, hogy az emberi egyenlőség korát éljük.

— **A szabályoknak megfelelőleg.** A sorozásra szóló behívó, parancsban benne van, hogy oda józanul, tisztán, megfürödvé kell járulni. Valamelyik napon e sorok szerény írója betevéd a kaszárnyába kikapasztalaudó, hogy vajjon milyen mértékben felelnek meg a behívottak ennek a parancsba adott fehérvásnak . . . És az udvaron majd keresztül esett egy ott, a földön heverő alakon, akiről csak úgy dőlt a páliuka s eszméletlenül motyogott értelmetlen szavakat . . . Részeg volt, rongyos és piszkos. Ez az ember csak egyetlen feltételnek felelt meg a behívó parancs értelmében. Megfürdött . . . de a kaszárnya udvar porában.

— **Az ősz** eljött eljött anélkül, hogy meghozta volna a békét, Most már kétségtelen, hogy bele ve-regszünk a télbe s hogy nekünk itthon maradtoknak tovább kell járnunk a megpróbáltatások utjait. Meg kell tehát aczélni a sziveinket s felpáncélozni a lelkeket az njabb téli életre, amely nem kínálkozik valami rózsásnak. Sok-sok vágyainkat kell elcsitítani, mert a gyomor és a hideg, ez a két zsarnok ur lesz mindenek felett. És ki kell tüzni a vértelen harcok bástyáira az emberszeretet lobogóját is s az alatt kell iámogatnunk a gyöngéket, a segítségre istápolásra szorulókat. Végyünk befokozásával, a szegények segítségével kell leélnünk a nehéz időket, bátran biza-kodólag, türelmesen . . .

— **Őreg legényeket** soroznak hetek óta. Egyéb-ről sem folyik a szóbeszéd ebéd után a kávéházakban, hivatalokban, utcán, otthon a családi körben, arról, hogy a regimentek főorvosa kit talált fegyverforgatásra alkalmasnak, kit nem? ! Most látszik meg csak, hogy Debrecen milyen kis város. Olyan, ahol minden kabátos ismer minden nadrágos ember. És délután kész liszta forog a nyilvánosság forumán a besorozottakról is, a kidobottakról is. És hiába nehéz az élet, és biába csinál néminemű felfordulást az emberek életébe a magukra huzott katonai uniformis, bizony csak szégyenkezve, mentegélőzve barátlják el sorozásuk történetét az untaulichok és ragyog a szemük a büszkeségtől azoknak, akiket alkalmasnak talált a kaszárnyai mérték a katonai szolgálatra. Persze vannak kivételek is, de a kivételek emberemlékezete óta, arra való voltak, hogy megerősítsék a szabályt.

X Janátka Alajos virágkereskedése, mely 20 év óta áll fenn Debreczenben; nagy gondot fordít arra, hogy a közönség mindeu szezonban megkapja a maga divatos műirágait. Legolcsóbb, legszolidabb beszerzési forrás, cserepes és kivézi kivitellű virágokban, csokrokban, sirkoszorukban, cserepes és ültetendő virágokban. Piac-utca 59. Telefon 8—44. szám.

Ma, szombaton.

BUKSI

Operette 3 felv.

SZEMÉLYEK :

Vilányi Mihály, földesur	Kassay Károly
Launa, a felesége	H. Serfőzy Etel
Ella)	Mezey Margit
Ilka)	Füredi Ilonka
Lóti) az unokahugai	Telcky Ilonka
Tei)	Bányai Irén
Szabolcs Jenő, min. fogalmazó, az Ella ura	Tihanyi Béla
Parázs Pista	Várnay László
Fred William, a TTT. tagja	Darrigó Kornél
Andornagy Géza, leghajós hadnagy	Szakács Árpád
Mikoláné, a Pista mamája	Sárközy Blanka

Vasárnap délután 3 órakor.

ZSUZI KISASSZONY.

Eredeti operette 3 felvonásban.

SZEMÉLYEK :

Falsetti, kamaraénekes	Kassay Károly
Pripicsei, postamester	Kemruy Lajos
Zsuzsi, gyámleánya	Telcky Ilona
Lauffen Lauffen, gyáros	Turay Antal
Szerafin, neje	H. Serfőzy Etel
Péterffy, szerkesztő	Darrigó Kornél
Dinnye, riporter	Várnay László

Vasárnap este fél 8 órakor

Lengyelvér.

Operette 3 felvonásban.

SZEMÉLYEK :

Pan Jan Zaremba, nagybirtokos	Kassay Károly
Heléna, leánya	Telcky Ilona
Baranszky Beloszláv gróf	Darrigó Kornél
Popiel Brónio, a barátja	Várnay László
Kvazinszkája Vanda, varsói táncosnő	Mezey Margit
Pavlovné Jsdvige, az anyja	H. Serfőzy Etel
Mírszky)	Kemény Lajos
Gorszky) lengyel nemesek, ...	Turay Ant I
Vo eoszky) Baranszky barátai	Szentgáli Jenő
Szenovicz)	Szakács Árpád

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a modernül berendezett:

Gőzkávépörköldé és Fűszermalom

a mai napon megindult, amely a t. kereskedők és a t. vevőközönség rendelkezésére áll. — Elfogadok kávépörkölést, fehér cukor és mindennemű fűszerek őrlését.

Nagybecsű pártfogásukat kérve, maradok teljes tisztelettel :-:

LINDENFELD J. JENŐ.

Üzletemben minden nap friss pörköldés és frissen darált kávé kapható. 1-1 1-1

APOLLO

MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap.
3 és 5 órákor félhelyárak 7 és 9
órákor rendes helyárak.

Felső nagy sláger!

F. Irobbant aknák

kém-dráma 4 felv.

Kutunó kísérelő műsor!

Hadbavonultakról

felvételek, nagyítások művészi kivitel-
ben eszközölhetők

NÉMETHY műtermében,
Piacz-utca 42. szám alatt.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piac-utca 16. szám saját palota.

Alaptőke 2.4000,000 K. Tartalékok: 1.400,000 K. Be-
tétállomány nyolcmillió korona.

Érdekközösségben a Pesti magyar kereskedelmi bankkal.

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekkszámok. Váltószámlálás, törlesztések
és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások,
hitellevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áru-
raktár, Safe-deposit (magánletépkészít).
Affiliált intézetek: Kibai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár
r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámospécs.

Nem fáj a feje másnap, ha
'LITKE' pezsgőt iszik

Ha a harctéren levő hozzátartozó-
jának nagy szíveséget akar tenni,
azonnal küldjön neki egy tubus

'LYPTOL'-t,

mely ragályos betegségeket terjesztő
tetvek és más férgek ellen a legjobb.
Ára 1 korona.

Főraktár: Dr. Szelényi Árpád gyógyszerésznél Debre-
czen, Piacz-utca 30. szám. „Kosuth“ patika.

TÖRLEY
TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

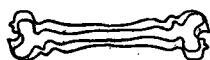
**: Magyarországon egyik legrégebbi, :
legjobb és legolcsóbb lap az immár
: negyvenhetedik évfolyamban levő :**

„Debreczen”

Felelős szerkesztő: Szathmáry Zoltán.

Előfizetési ára helyben negyedévre 2 K 50 fill.

Megrendelhető a kiadóhivatalban: Debreczen,
Darabos-utca 7. szám alatt. Telefonszám 4-12.

Hirdetéseket a legjutányosabb árban vesz fel.